

DOMSTOLENS DOM (Store Afdeling)

14. oktober 2008 *

I sag C-353/06,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Amtsgericht Flensburg (Tyskland) ved afgørelse af 16. august 2006, indgået til Domstolen den 28. august 2006, i sagen:

Stefan Grunkin,

Dorothee Regina Paul,

procesdeltagere:

Leonhard Matthias Grunkin-Paul,

Standesamt Niebüll,

har

* Processprog: tysk.

DOMSTOLEN (Store Afdeling)

sammensat af præsidenten, V. Skouris, afdelingsformændene P. Jann (refererende dommer), C.W.A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts og M. Ilešić samt dommerne G. Arestis, A. Borg Barthet, J. Malenovský, J. Klučka, U. Löhmus, E. Levits og C. Toader,

generaladvokat: E. Sharpston
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 11. december 2007,

efter at der er afgivet indlæg af:

— S. Grunkin

— den tyske regering ved M. Lumma og J. Kemper, som befuldmægtigede

- den belgiske regering ved L. Van den Broeck, som befuldmægtiget

- den græske regering ved E.-M. Mamouna, G. Skiani og O. Patsopoulou, som befuldmægtigede

- den spanske regering ved M. Sampol Pucurull og J. Rodríguez Cárcamo, som befuldmægtigede

- den franske regering ved G. de Bergues og J.-C. Niollet, som befuldmægtigede

- den litauiske regering ved D. Kriauciūnas, som befuldmægtiget

- den nederlandske regering ved H.G. Sevenster, som befuldmægtiget

- den polske regering ved E. Ośniecka-Tamecka, som befuldmægtiget

- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved D. Maidani, S. Gruenheid og W. Bogensberger, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 24. april 2008,

afsagt følgende

Dom

- ¹ Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 12 EF og 18 EF.

- ² Anmodningen er blevet fremsat i en sag, der føres af Stefan Grunkin og Dorothee Regina Paul mod Standesamt Niebüll (personregistreret i Niebüll) vedrørende sidstnævntes afslag på at anerkende efternavnet for deres søn Leonhard Matthias, således som det er fastlagt og registreret i Danmark, og at registrere navnet i den familiebog, der føres for dem ved Standesamt Niebüll.

Tyske retsforskrifter

International privatret

- ³ Artikel 10, stk. 1, i lov om ikrafttrædelse af den borgerlige lovbog (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch, herefter »EGBGB«) bestemmer:

»Fastsættelsen af en persons navn er undergivet lovgivningen i den stat, hvor den pågældende er statsborger.«

Civilret

- ⁴ Hvad angår fastsættelsen af et barns efternavn, når forældrene har forskellige efternavne, bestemmer § 1617 i den tyske borgerlige lovbog (Bürgerliches Gesetzbuch, herefter »BGB«) følgende:

»(1) For det tilfælde, at forældrene ikke har et fælles giftenavn, men har fælles forældremyndighed over barnet, skal de ved indgivelse af erklæring til

personregisterføreren bestemme, at enten faderens eller moderens efternavn på tidspunktet for indgivelsen af erklæringen skal tildeles barnet ved fødslen. [...]

- (2) Såfremt forældrene ikke har fremsat denne erklæring inden for en måned efter barnets fødsel, skal Familiengericht overføre retten til at træffe beslutning om barnets navn til den ene forælder. Stk. 1 finder tilsvarende anvendelse. Retten kan fastsætte en tidsfrist for udøvelsen af denne ret. Hvis retten til at vælge et barns efternavn ikke er udøvet inden udløbet af denne frist, får barnet den forælders efternavn, til hvem retten blev overført.

- (3) Når et barn fødes uden for Tysklands område, skal Familiengericht ikke overføre retten til at træffe beslutning om barnets navn i overensstemmelse med stk. 2, medmindre en af forældrene eller barnet anmoder herom, eller medmindre det er nødvendigt at fastsætte barnets efternavn i et tysk registrerings- eller identitetsbevis.«

Twisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- 5 Leonhard Matthias Grunkin-Paul, der er barn af Dorothee R. Paul og Stefan Grunkin, som begge har tysk statsborgerskab, blev født den 27. juni 1998 i Danmark. Barnet, der også har tysk statsborgerskab, har siden fødslen været bosat i Danmark.

- 6 Ifølge et navnebevis udstedt af den kompetente danske myndighed fik barnet i henhold til dansk ret navnet Grunkin-Paul, der ligeledes er anført i hans danske fødselsattest.
- 7 De tyske personregistre nægtede at anerkende det efternavn, der var fastsat i Danmark, med henvisning til, at en persons efternavn ifølge artikel 10 i EGBGB er undergivet lovgivningen i den stat, hvor den pågældende er statsborger, og at et barn ifølge tysk ret ikke kan have et dobbelt efternavn, bestående af faderens og moderens efternavne. Forældrene til Leonhard Matthias fik ikke medhold i de sager, som de iværksatte til prøvelse af dette afslag.
- 8 Barnets forældre, som i mellemtiden er blevet skilt, har ikke haft fælles efternavn og har nægtet at fastsætte deres barns efternavn i overensstemmelse med BGB's § 1617, stk. 1.
- 9 Standesamt Niebüll indbragte sagen for Amtsgericht Niebüll med henblik på afgørelse om overførsel af retten til at fastsætte den unge Leonhard Matthias' efternavn til en af forældrene i overensstemmelse med BGB's § 1617, stk. 2 og 3. Amtsgericht Niebüll besluttede at udsætte sagen og at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål i medfør af artikel 234 EF. I sin dom af 27. april 2006, Standesamt Stadt Niebüll (sag C-96/04, Sml. I, s. 3561), fastslog Domstolen, at Amtsgericht Niebüll, som sagen var blevet indbragt for inden for rammerne af den frivillige retspleje, optrådte som forvaltningsmyndighed, uden at den samtidig skulle afgøre en retstvist, således at den ikke kunne anses for at udøve en dømmende funktion. Domstolen erklærede sig derfor inkompetent til at besvare det forelagte spørgsmål.
- 10 Den 30. april 2006 anmodede forældrene til barnet Leonhard Matthias den kompetente myndighed om at registrere deres søn i den familiebog, der blev ført i Niebüll, under efternavnet Grunkin-Paul. Ved afgørelse af 4. maj 2006 afviste Standesamt Niebüll at

foretage denne registrering med henvisning til, at der ikke fandtes hjemmel hertil i tysk navneret.

- 11 Den 6. maj 2006 indgik der til Amtsgericht Flensburg en anmodning fra forældrene til nævnte barn om at pålægge Standesamt Niebüll at anerkende deres søns efternavn, således som det var fastsat og registreret i Danmark, og at registrere ham under navnet Leonhard Mathias Grunkin-Paul i familiebogen.
- 12 Den forelæggende ret har fastslået, at det ikke er muligt at pålægge Standesamt Niebüll at registrere et navn, der ikke er lovligt i henhold til tysk ret, men den er imidlertid i tvivl om, hvorvidt det er foreneligt med fællesskabsretten, at en unionsborger tvinges til at have forskellige efternavne i forskellige medlemsstater.
- 13 Under disse omstændigheder har Amtsgericht Flensburg udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Kan man i lyset af forbuddet mod forskelsbehandling i artikel 12 EF, henholdsvis den frie bevægelighed, som enhver unionsborger er sikret ved artikel 18 EF, opretholde den tyske lovvalgsregel i EGBGB's artikel 10, for så vidt som den hvad angår navneretten alene baserer sig på en tilknytning i form af statsborgerskab?«

Om det præjudicielle spørgsmål

- ¹⁴ Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 12 EF og 18 EF er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder nægter at anerkende et barns efternavn, der er fastsat og registreret i en anden medlemsstat, hvor barnet er født og fra da af er bosiddende, når barnet ligesom sine forældre kun er statsborger i den første medlemsstat.

Om EF-traktatens anvendelsesområde

- ¹⁵ Det skal indledningsvis konstateres, at barnet Leonhard Matthias' situation henhører under EF-traktatens materielle anvendelsesområde.
- ¹⁶ Selv om reglerne for personers efternavne på fællesskabsrettens nuværende udviklingstrin henhører under medlemsstaternes kompetence, skal medlemsstaterne imidlertid overholde fællesskabsretten under udøvelsen af denne kompetence, medmindre der er tale om interne forhold, der ikke har nogen tilknytning til fællesskabsretten (jf. dom af 2.10.2003, sag C-148/02, Garcia Avello, Sml. I, s. 11613, præmis 25 og 26 og den deri nævnte retspraksis).

- 17 Domstolen har imidlertid allerede fastslået, at der foreligger en tilknytning til fællesskabsretten med hensyn til børn, som er statsborgere i en medlemsstat og tillige opholder sig lovligt på en anden medlemsstats område (jf. Garcia Avello-dommen, præmis 27).
- 18 Barnet Leonhard Matthias kan således i princippet over for den medlemsstat, hvori han er statsborger, påberåbe sig den ved artikel 12 EF tildelte ret til ikke at blive udsat for forskelsbehandling på grundlag af nationalitet samt retten til i medfør af artikel 18 EF at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område.

Om artikel 12 EF

- 19 For så vidt angår artikel 12 EF skal det imidlertid — som anført af samtlige medlemsstater, der har afgivet indlæg for Domstolen, og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber — indledningsvis konstateres, at barnet Leonhard Matthias ikke er udsat for forskelsbehandling i Tyskland på grundlag af nationalitet.
- 20 Da nævnte barn og hans forældre kun har tysk statsborgerskab, og den i hovedsagen omhandlede tyske lovvalsregel for så vidt angår tildeling af efternavn udelukkende henviser til materiel tysk navneret, kan fastsættelsen af barnets navn i Tyskland i henhold til tysk ret ikke anses for at udgøre forskelsbehandling på grundlag af nationalitet.

Om artikel 18 EF

- 21 Det bemærkes, at en national lovgivning, som stiller visse indenlandske statsborgere ringere, blot fordi de gør brug af deres ret til frit at færdes og tage ophold i en anden medlemsstat, udgør en hindring for de friheder, som ifølge artikel 18, stk. 1, EF tilkommer enhver unionsborger (jf. dom af 18.7.2006, sag C-406/04, De Cuyper, Sml. I, s. 6947, præmis 39, og af 22.5.2008, sag C-499/06, Nerkowska, Sml. I, s. 3993, præmis 32).
- 22 Den omstændighed, at den pågældende er forpligtet til at bære et andet navn i den medlemsstat, hvor han er statsborger, end det, han allerede har fået tildelt, og som er registreret i den medlemsstat, hvor han er født og bosiddende, kan imidlertid hindre udøvelsen af den i artikel 18 EF omhandlede ret til at færdes og opholde sig frit på andre medlemsstaters område.
- 23 Hvad angår børn med statsborgerskab i to medlemsstater har Domstolen allerede fastslået, at en situation med forskellige efternavne for de berørte kan give anledning til alvorlige ulemper såvel erhvervsmæssigt som privat, bl.a. som følge af vanskeligheder, der er forbundet med i den medlemsstat, hvori disse børn er statsborgere, at være omfattet af retsvirkningerne af afgørelser eller dokumenter, der er udfærdiget i det navn, som er anerkendt i en anden medlemsstat, som de ligeledes er statsborgere i (Garcia Avello-dommen, præmis 36).
- 24 Sådanne alvorlige ulemper kan ligeledes forekomme i en situation som den, der foreligger i hovedsagen. I denne henseende er det nemlig ikke afgørende, om situationen med forskellige efternavne følger af den pågældendes dobbelte stats-

borgerskab eller af den omstændighed, at fastsættelsen af navnet i fødsels- og bopælsstaten er knyttet til bopælen, mens statsborgerskabet er tilknytningsfaktor i den stat, hvor vedkommende er statsborger.

25 Som Kommissionen har anført, kræver mange daglige handlinger på det offentlige og på det private område bevis for identitet, der ofte føres ved fremvisning af et pas. Da barnet Leonhard Matthias kun er tysk statsborger, er det alene de tyske myndigheder, der er kompetente til at udstede dette dokument. Såfremt sidstnævnte ikke vil anerkende efternavnet, som er fastsat og registreret i Danmark, vil dette barn imidlertid få udstedt et pas af nævnte myndigheder, hvori der er angivet et andet navn end det, han er tildelt i sidstnævnte medlemsstat.

26 Hver gang den pågældende skal bevise sin identitet i Danmark, som er den medlemsstat, hvori han er født og fra da af er bosiddende, risikerer han at skulle fjerne den tvivl vedrørende sin identitet og mistanke om angivelse af urigtige oplysninger, der kan opstå som følge af denne divergens mellem det navn, han altid har anvendt i sit daglige liv, og som står såvel i de danske myndigheders registre som i alle offentlige dokumenter, der i Danmark er udfærdiget vedrørende ham, herunder navnlig fødselsattesten, og det navn, der er angivet i hans tyske pas.

27 Antallet af dokumenter, navnlig attester, certifikater og eksamensbeviser, hvoraf der fremgår en divergens med hensyn til den pågældendes efternavn, risikerer at stige med årenes løb, idet barnet er nært knyttet såvel til Danmark som til Tyskland. Det fremgår nemlig af sagen, at selv om barnet hovedsageligt bor hos sin mor i Danmark, rejser han regelmæssigt til Tyskland for at besøge sin far, som efter skilsmissen bosatte sig dér.

- 28 Hver gang det navn, der anvendes i en konkret situation, ikke svarer til det navn, der står i det dokument, der fremvises som bevis for en persons identitet bl.a. med henblik på at opnå en ydelse eller en ret af en hvilken som helst art, eller med henblik på at godtgøre, at vedkommende har bestået prøver eller erhvervet færdigheder, eller når det navn, der er anført i to dokumenter, der fremvises samtidig, ikke er det samme, kan en sådan divergens vedrørende efternavnet indebære, at der opstår tvivl om personens identitet og om de fremlagte dokumenters ægthed eller rigtigheden af de deri indeholdte oplysninger.
- 29 En hindring for den frie bevægelighed som følge af sådanne alvorlige ulemper som dem, der er beskrevet i denne doms præmis 23-28, vil kun kunne være begrundet, hvis de hviler på objektive hensyn, og såfremt de står i rimeligt forhold til det formål, der lovligt forfølges (jf. i denne retning dom af 11.9.2007, sag C-318/05, Kommissionen mod Tyskland, Sml. I, s. 6957, præmis 133 og den deri nævnte retspraksis).
- 30 Med henblik på at begrunde statsborgerskabet som eneste tilknytningsfaktor ved fastsættelsen af efternavnet har den tyske regering og de andre regeringer, der har indgivet indlæg til Domstolen, navnlig gjort gældende, at denne tilknytningsfaktor udgør et objektivi kriterium, som gør det muligt at fastsætte en persons navn således, at der foreligger vished og kontinuitet, at sikre navnfællesskab mellem søskende og sikre forholdene mellem medlemmerne af familien i vid forstand. Formålet med dette kriterium er desuden, at alle personer med et givent statsborgerskab behandles ens, og at sikre, at navnet på personer med samme statsborgerskab fastsættes på samme måde.
- 31 Under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede kan imidlertid — uanset hvor legitime de end måtte være — ingen af de begrundelser, der er påberåbt til støtte for, at tilknytningsfaktoren ved fastsættelsen af en persons navn skal være den pågældendes statsborgerskab, begrunde en medlemsstats kompetente myndigheds afslag på at anerkende et barns efternavn, der allerede er fastsat og registreret i en anden medlemsstat, hvor barnet er født og fra da af er bosiddende.

- 32 For så vidt som tilknytningen til statsborgerskabet har til formål at sikre, at en persons navn kan fastsættes således, at der foreligger kontinuitet og stabilitet, skal det bemærkes, således som Kommissionen har anført, at en sådan tilknytning under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede medfører et modsat resultat af det tilsigtede. Hver gang barnet krydser grænsen mellem Danmark og Tyskland, har han et andet navn.
- 33 Hvad angår formålet med at sikre navnefællesskab mellem søskende skal Domstolen blot bemærke, at dette problem ikke foreligger i hovedsagen.
- 34 Det skal desuden bemærkes, at tysk international privatret, hvorefter en persons efternavn fastsættes på grundlag af den pågældendes statsborgerskab, ikke er uden undtagelse. Det er nemlig ubestridt, at de tyske lovvalsregler om fastsættelse af et barns navn tillader, at det sædvanlige opholdssted for en af forældrene anvendes som tilknytningsfaktor, såfremt det er i Tyskland. Således kan et barn, der ligesom sine forældre ikke er tysk statsborger, alligevel tildeles et efternavn i Tyskland i henhold til tysk ret, når en af forældrene har sit sædvanlige opholdssted dér. En lignende situation som den, barnet Leonhard Matthias befinder sig i, ville dermed ligeledes kunne opstå i Tyskland.
- 35 Den tyske regering har endvidere gjort gældende, at den nationale lovgivning af praktiske årsager ikke tillader sammensatte efternavne. Navne skal ikke have en hvilken som helst længde. Den tyske lovgiver har vedtaget disse bestemmelser, således at de kommende generationer ikke er tvunget til at give afkald på en del af et familienavn. Hvad en generation ville vinde, hvis dobbeltnavne var tilladt, ville den følgende generation miste. Den ville nemlig ikke have samme kombinationsmuligheder som den foregående generation.

- ³⁶ Som fastslået i denne doms præmis 22-28, kan sådanne hensyn til en administrativ forenkling ikke begrunde en hindring for den frie bevægelighed.
- ³⁷ Som det desuden fremgår af forelæggelsesafgørelsen, er det i henhold til tysk ret ikke fuldstændig udelukket, at børn med tysk statsborgerskab gives sammensatte familienavne. Som den tyske regering har bekræftet under retsmødet, kan forældrene — når en af dem er statsborger i en anden medlemsstat — nemlig vælge at udforme barnets familienavn i henhold til lovgivningen i denne stat.
- ³⁸ Desuden skal det bemærkes, at der ikke for Domstolen er blevet påberåbt nogen særlig grund, der i givet fald kan være til hinder for anerkendelse af barnet Leonhard Matthias' efternavn, som er tildelt og registreret i Danmark, såsom at hans navn i Tyskland skulle være i strid med den offentlige orden.
- ³⁹ Henset til de ovenstående betragtninger skal spørgsmålet besvares med, at artikel 18 EF er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede ved anvendelsen af national ret nægter at anerkende et barns efternavn, der er fastsat og registreret i en anden medlemsstat, hvor barnet er født, og fra da af er bosiddende, når barnet ligesom sine forældre kun er statsborger i den første medlemsstat.

Sagens omkostninger

40 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Store Afdeling) for ret:

Artikel 18 EF er til hinder for, at en medlemsstats kompetente myndigheder under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede ved anvendelsen af national ret nægter at anerkende et barns efternavn, der er fastsat og registreret i en anden medlemsstat, hvor barnet er født, og fra da af er bosiddende, når barnet ligesom sine forældre kun er statsborger i den første medlemsstat.

Underskrifter